

Sygn. akt I ACa 767/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lutego 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Beata Wojtasiak (spr.)
Sędziowie	:	SA Jadwiga Chojnowska SO del. Bogusław Suter
Protokolant	:	Izabela Lach

po rozpoznaniu w dniu 11 lutego 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...)w B.

przeciwko(...) w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 10 czerwca 2014 r. sygn. akt VII GC 332/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.400 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

Powód (...) w B. wystąpił przeciwko (...) w W. o zapłatę kwoty 204.273,97 złotych wraz z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia wniesienia powództwa, to jest 31 października 2013 roku do dnia zapłaty. Nadto domagał się zasądzenia od przeciwnika kosztów procesu według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew (...) w W. domagało się jego oddalenia w całości oraz zasądzenia na swoją rzecz od powoda kosztów procesu.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 10 czerwca 2014 roku zasądził od pozwanego (...) w W. na rzecz powoda (...) w B. kwotę 204.273,97 zł z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 31 października 2013 roku do dnia zapłaty oraz orzekł o kosztach procesu.

U podstaw powyższego rozstrzygnięcia znalazły się następujące ustalenia faktyczne Sądu:

Poza sporem w realiach rozpoznawanej sprawy pozostawało, że (...) w B. przeprowadził w trybie przetargu nieograniczonego postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na inwestycję pod nazwą (...) w B.. W wyniku przetargu nieograniczonego jako najkorzystniejszą, z najniższą ceną wybrano ofertę (...) w B..

W dniu 10 maja 2013 roku (...) w W. jako gwarant działając na polecenie jednego z oferentów biorących udział w powyższym przetargu (...) w B. wystawił gwarancję ubezpieczeniową zapłaty wadium nr (...). Na mocy punktu 2 pozwany zobowiązał się nieodwołalnie i bezwarunkowo na zasadach przewidzianych w gwarancji do zapłacenia na pierwsze pisemne żądanie każdej kwoty do wysokości nie przekraczającej sumy gwarancyjnej 200.000 złotych. W punkcie 4 ust. 2 zapisano, iż roszczenie o wypłatę powstaje gdy wykonawca nie wniósł wymaganego zabezpieczenia należytego wykonania umowy, zaś wypłata należnej kwoty nastąpi w ciągu 30 dni od daty doręczenia na adres siedziby pozwanego pisemnego wezwania do zapłaty, podpisanego przez osoby właściwie umocowane do reprezentowania beneficjenta, zawierającego oświadczenie wskazujące na okoliczność, spośród wymienionych w punkcie 4 stanowiącego podstawę wezwania do zapłaty. Zgodnie z treścią punktu 6 aneksowanego w dniu 7 czerwca 2013 roku gwarancja była ważna od 15 maja 2013 roku do 15 sierpnia 2013 roku.

Pismem z dnia 2 lipca 2013 roku zamawiający poinformował (...) w B. o wyborze jego oferty jako najkorzystniejszej, z najniższą ceną, natomiast w dniu 8 lipca 2013 roku zawiadomił wykonawcę o konieczności wniesienia przed podpisaniem umowy zabezpieczenia należytego wykonania umowy w wysokości 10% wartości brutto robót, to jest kwoty 980.000 złotych, co mogło nastąpić między innymi w formie gwarancji ubezpieczeniowej. Wykonawca w pismach do powoda z dnia 11 lipca 2013 roku zwrócił się z prośbą o ustalenie daty zawarcia umowy na dzień 30 lipca 2013 roku i przesunięcie terminu do zatwierdzenia harmonogramu rzeczowo – finansowego do dnia 18 lipca 2013 roku. W odpowiedzi na powyższe w dniu 12 lipca 2013 roku (...) w B. przystał na zaproponowaną datę przedłożenia harmonogramu wyznaczając jednocześnie dzień 19 lipca 2013 roku godzinę 14:00 jako termin zawarcia umowy i ponownie wezwał do wniesienia zabezpieczenia należytego wykonania umowy przed jej podpisaniem. Uzasadniając swą decyzję podał, że nie znajduje podstaw do dłuższego odroczenia terminu, skoro wykonawca od dnia 2 lipca 2013 roku miał wystarczający czas, aby dopełnić niezbędnych formalności celem podpisania umowy. Dnia 18 i 19 lipca 2013 roku wykonawca po raz kolejny wniósł o przesunięcie terminu podpisania umowy w związku z oczekiwaniem na decyzję ubezpieczyciela, która miała zapaść około 23-25 lipca 2013 roku. Twierdził, że wydanie gwarancji jest niemożliwe z przyczyn formalnych albowiem jedyna osoba uprawniona do jej podpisania w dniu 10 lipca 2013 roku będzie na urlopie. Przedstawiona argumentacja nie spowodowała zmiany stanowiska powoda.

Dnia 22 lipca 2013 roku powód (...) w B. wystosował do wykonawcy informację o zatrzymaniu wniesionego w toku postępowania o udzielenie zamówienia publicznego wadium podając jako przyczynę brak wniesienia zabezpieczenia należytego wykonania umowy. Powód wezwaniem do zapłaty odebranych przez pozwanego w dniu 1 sierpnia 2013 roku zażądał od niego uregulowania kwoty 200.000 złotych w terminie 30 dni z tytułu wystawionej w dniu 10 maja 2013 roku gwarancji ubezpieczeniowej. (...) w pismach z dnia 5 oraz 20 sierpnia 2013 roku zakwestionowało zasadność roszczenia powoda podnosząc zarzut braku jego udowodnienia oraz nadużycia prawa.

Mając na uwadze powyższe ustalenia Sąd Okręgowy stwierdził, że powództwo (...) w B. podlegało w całości uwzględnieniu jako zasadne.

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że w sprawie nie był sporny ani fakt udzielenia gwarancji ubezpieczeniowej zapłaty wadium na rzecz powoda przez pozwanego, ani też okoliczność, że ostatecznie (...) w B. na zlecenie którego ją wystawiono nie wniósł zabezpieczenia należytego wykonania umowy, którą to sytuację wyraźnie regulowała jej treść. (...) wzajemnych stało jednak na stanowisku, że bezzasadna odmowa odroczenia terminu wyznaczonego wskazanemu

wykonawcy na zawarcie umowy i tym samym wywiązania się z obowiązku przedłożenia odpowiedniego zabezpieczenia była przejawem nadużycia prawa przez zamawiającego.

Sąd Okręgowy stwierdził, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem gwarancja ubezpieczeniowa jest specyficzną wypracowaną przez praktykę obrotu gospodarczego czynnością ubezpieczeniową, znajdującą wobec braku definicji ustawowej oparcie prawne w zasadzie swobody układania stosunków zobowiązaniowych wyrażonej w art. 353¹ k.c. Wśród jej przymiotów wymienia się samodzielność, nieodwołalność, bezwarunkowość i płatność na pierwsze żądanie. Istota opisywanej umowy sprowadza się do zagwarantowania wypłaty przez zakład ubezpieczeń mającego status gwaranta na rzecz beneficjenta gwarancji zwanego również gwarantariuszem określonego świadczenia pieniężnego na wypadek ziszczenia się określonego w gwarancji zdarzenia losowego. Ponieważ gwarancja ta ma charakter odrębny i samoistny, w odróżnieniu od poręczenia (art. 879 § 1 k.c.) nie zależy od istnienia, czy zakresu innego zobowiązania, w szczególności umowy dłużnika z wierzycielem z tytułu stosunku podstawowego.

Odnosząc przedstawione uwagi do niniejszej sprawy Sąd I instancji stwierdził, że zostały spełnione wszystkie przesłanki odpowiedzialności gwaranta względem powoda. Zostały one bowiem precyzyjnie określone w treści gwarancji z dnia 10 maja 2013 roku i uzależniały wymagalność zobowiązania (...) od wystosowania pisemnego wezwania do zapłaty, podpisanego przez osoby właściwie umocowane do reprezentowania beneficjenta, zawierającego oświadczenie m.in. o tym, że wykonawca nie wniósł wymaganego zabezpieczenia należytego wykonania umowy. Realizacja powyższych warunków przez (...) w B. niewątpliwie miała miejsce. Ponadto jak wynika z jej postanowień zobowiązanie ma charakter nieodwołalny, bezwarunkowy i wypłata sumy gwarancyjnej nieprzekraczającej 200.000 złotych nastąpi na pierwsze pisemne żądanie, co czyni bezpodstawnym zarzuty pozwanego o niezgodnym z zasadami współżycia społecznego niewyrażeniu zgody przez powoda na odroczenie terminu podpisania umowy z wykonawcą jako opartych na stosunku łączącym beneficjenta i dłużnika, a więc podstawowym.

Sąd Okręgowy miał na uwadze, że na wstępnym etapie, po zawiadomieniu (...) w B. o wyborze najkorzystniejszej oferty powód pozytywnie odniósł się do wniosku wykonawcy o przedłużenie terminu na przedłożenie harmonogramu rzeczowo – finansowego, a co za tym idzie także daty zawarcia umowy na realizację zadania pod nazwą (...) w B.. Stąd też nie można mówić o braku dobrej woli i chęci współdziałania zamawiającego w celu sfinalizowania kontraktu z oferentem, który wygrał przetarg.

W okolicznościach faktycznych sprawy Sąd Okręgowy uznał za bezzasadną za obronę pozwanego polegającą na odwołaniu się do zarzutu nadużycia prawa podmiotowego przez powoda. W ocenie Sądu Okręgowego pozwany nie wykazał w szczególności, że nie zostały spełnione podstawy uzależniające powstanie roszczenia o zapłatę z tytułu wystawionej gwarancji ubezpieczeniowej. Nadto nie przedstawił żadnych dowodów świadczących o tym, kiedy wykonawca zwrócił się do niego o udzielenie zabezpieczenia wykonania umowy i z jakich przyczyn nie nastąpiło jej wydanie do wyznaczonego przez powoda dnia podpisania kontraktu, to jest 19 lipca 2013 roku. Podkreślić należy, iż istnienie sporu co do tego, wynikiem zaniechania której ze stron stosunku podstawowego było niewykonanie umowy powoduje, że nie można mówić o oczywistości okoliczności wskazujących na to, że wystąpienie z roszczeniem z ważnej umowy gwarancji stanowi nadużycie prawa podmiotowego. Konstatacja ta jest tym bardziej słuszna, jeśli się zauważy, że sama treść gwarancji przewidywała taki tryb powstania roszczenia.

Reasumując roszczenie pozwu, w ocenie Sądu I instancji, znajdowało oparcie w przytoczonych wyżej przepisach gwarancji ubezpieczeniowej, jak również dyspozycji art. 46 ust. 5 pkt 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 roku Prawo zamówień publicznych.

O odsetkach Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c. zgodnie z żądaniem od dnia wytoczenia powództwa. Sąd nie miał też wątpliwości co do prawidłowości wyliczenia odsetek skapitalizowanych wliczonych do wartości przedmiotu sporu za okres od 1 września 2013 roku, to jest dnia powstania wymagalności należności dochodzonej sędownie do dnia poprzedzającego wniesienia pozwu.

Mając na uwadze przedstawione względy Sąd I instancji na podstawie art. 471 k.c. orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013, poz. 490).

Pozwany zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy tj. art. 233 k.p.c. poprzez dowolną ocenę gwarancji ubezpieczeniowej zapłaty wadium nr (...) z dnia 10 lipca 2013 roku i przyjęcie, że pozwany – gwarant powinien dokonać wypłaty sumy gwarancyjnej bezwarunkowo po wystąpieniu z takim roszczeniem przez beneficjenta gwarancji, który nabył uprawnienie do żądania wypłaty w momencie złożenia oświadczenia, iż wykonawca nie złożył wymaganego zabezpieczenia należytego wykonania umowy, podczas gdy pozwany – gwarant miał możliwość podnoszenia zarzutów wynikających ze stosunku podstawowego, gdyż nie było to sprzeczne z treścią art. 353¹ oraz z tego względu że w stanie faktycznym sprawy gwarant – pozwany miał prawo podniesienia zarzutu nadużycia prawa przez beneficjenta gwarancji mającego na celu zatrzymanie wadium w sposób sprzeczny ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa oraz w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego,

2. naruszenie przepisu prawa materialnego tj.:

- art. 65 § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię gwarancji ubezpieczeniowej zapłaty wadium i przyjęcie, że gwarancja ubezpieczeniowa zapłaty wadium stanowi tzw. gwarancję samodzielną o nieakcesoryjną, podczas gdy z treści gwarancji ubezpieczeniowej, a dokładnie z ust. 2 wynikało, że gwarant ma prawo podniesienia zarzutu nadużycia prawa przez beneficjenta gwarancji, mającego na celu zatrzymanie wadium w sposób sprzeczny ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa oraz w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego na podstawie art. 5 k.c. do którego stosowania uprawnia art. 1 k.c. znajdujący zastosowanie przy regulacji wyżej wymienionego stosunku prawnego,

- art. 65 § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię gwarancji ubezpieczeniowej zapłaty wadium i przyjęcie, że pozwany – gwarant powinien dokonać wypłaty sum gwarancyjnej bezwarunkowo po wystąpieniu z takim roszczeniem przez beneficjenta gwarancji, który nabył uprawnienie do żądania wypłaty w momencie złożenia oświadczenia, iż wykonawca nie złożył wymaganego zabezpieczenia należytego wykonania umowy podczas gdy pozwany – gwarant miał możliwość podnoszenia zarzutów wynikających ze stosunku podstawowego, gdyż nie było to sprzeczne z treścią a art. 353¹ k.c. oraz z tego względu że w stanie faktycznym sprawy gwaranta – pozwany miał prawo podniesienia zarzutu nadużycia prawa przez beneficjenta gwarancji, mającego na celu zatrzymanie wadium w sposób sprzeczny ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa oraz w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego,

- art. 65 § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię gwarancji ubezpieczeniowej zapłaty wadium i przyjęcie, że pozwany – gwarant nie ma możliwości podnoszenia jakichkolwiek zarzutów wynikających ze stosunku podstawowego, podczas gdy pozwany ma możliwość odwoływania się do stosunku łączącego powoda wraz z wykonawcą, gdyż nie jest to sprzeczne z treścią art. 353¹ k.c., ponieważ nie sprzeciwia się to ustawie, czy też naturze stosunku prawnego,

- art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na nieuwzględnieniu zarzutu pozwanego dotyczącego nadużycia prawa przez powoda – beneficjenta z gwarancji ubezpieczeniowej zapłaty wadium w sytuacji, gdy w stanie faktycznym sprawy gwarant – pozwany miał prawo podniesienia

zarzutu nadużycia prawa przez beneficjenta gwarancji mającego na celu zatrzymanie wadium w sposób sprzeczny ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa oraz w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego.

Mając na uwadze powyższe, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i pozostawienie temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Apelacyjny aprobuje i uznaje za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji.

Okoliczności niniejszej sprawy w zasadzie nie były pomiędzy stronami sporne. Nie ulegało bowiem wątpliwości, że pozwany na podstawie umowy gwarancyjnej z dnia 10 maja 2013 roku był zobowiązany nieodwołalnie i bezwarunkowo na zasadach przewidzianych w gwarancji do zapłacenia na pierwsze żądanie każdej kwoty do wysokości nie przekraczającej sumy gwarancyjnej 200.000 złotych, stanowiącej kwotę wadium (punkt 2 umowy – k. 11). Zgodnie z umową roszczenie o wypłatę z gwarancji powstawało, gdy: wykonawca odmówił podpisania umowy w sprawie zamówienia publicznego na warunkach określonych w ofercie, wykonawca nie wniósł wymaganego zabezpieczenia należytego wykonania umowy, zawarcie umowy w sprawie zamówienia publicznego stało się niemożliwe z przyczyn leżących po stronie wykonawcy lub wykonawca w odpowiedzi na wezwanie, o którym mowa w art. 26 ust. 3 ustawy prawo zamówień publicznych, nie złożył dokumentów lub oświadczeń, o których mowa w art. 25 ust. 1 powyższej ustawy lub pełnomocnictw chyba, że udowodni, że wynika to z przyczyn nie leżących po jego stronie.

W sprawie nie ulegało wątpliwości, że wykonawca nie wniósł zabezpieczenia należytego wykonania umowy. Stąd też powód pismem z dnia 30 lipca 2013 roku, doręczonym pozwanemu w dniu 1 sierpnia 2013 roku, wezwał pozwanego do zapłaty kwoty wynikającej z udzielonej gwarancji. Zatem pismo to zostało złożone w terminie obowiązywania gwarancji ustalonym ostatecznie w aneksie z dnia 7 czerwca 2013 roku (od 15 maja 2013 roku do dnia 15 sierpnia 2013 roku – k. 13).

Słusznie Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na samoistny charakter udzielonej przez pozwanego gwarancji, z którego wynika specyficzny charakter zobowiązania gwaranta. Odpowiedzialność ta nie jest uzależniona od innej umowy, leżącej niejako u podstaw udzielonej gwarancji, czego skarżący zdaje się nie dostrzegać. Sąd Apelacyjny w pełni aprobuje rozważania Sądu I instancji poczynione w tym zakresie. W tym miejscu nie ma potrzeby ponownego powoływania tej samej argumentacji, wskazanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Dodatkowo jedynie wskazać należy, że gwarancja ubezpieczeniowa jest umową, której treść określa dokument gwarancji. Dopuszczalność jej zawarcia wynika z treści art. 353¹ k.c. oraz przepisów obowiązującej w chwili udzielania w sprawie niniejszej gwarancji, ustawy z dnia 28 lipca 1990 roku o działalności ubezpieczeniowej (tak SN w orzeczeniu z dnia 16 kwietnia 1996 roku nr II CRN 38/96). Samoistność gwarancji ma również to znaczenie, że umowa o udzielenie gwarancji i umowa gwarancyjna są od siebie zupełnie niezależne. Oznacza to również, że do umowy tej, która nie jest umową ubezpieczenia, mają zastosowanie ogólne przepisy o zobowiązaniach zawarte w k.c., w tym także art. 354 k.c. dotyczący wykonania zobowiązania, który nakazuje je wykonać m.in. zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi. Oderwanie to oznacza, że gwarant nie może powoływać się na zarzuty wynikające z umowy zlecenia udzielenia gwarancji. Z powyższego wynika zatem jednoznacznie, że kwestionowanie przez pozwanego umowy leżącej u podstaw udzielonej gwarancji, nie mogło skutkować zwolnieniem go z odpowiedzialności gwarancyjnej. Jako gwarant, odpowiadający samoistnie, nie mógł on skutecznie podważyć stosunku prawnego leżącego u podstaw udzielonej gwarancji. Stąd też zarzuty apelacyjne dotyczące naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 233 k.p.c. poprzez dowolną ocenę umowy gwarancji ubezpieczeniowej, jak też art. 65§ 2 k.c. poprzez błędną wykładnię tej umowy nie

były uzasadnione. Przepisy umowy gwarancyjnej zawartej przez strony są jasne, czytelne i nie pozostawiają żadnych wątpliwości interpretacyjnych co do charakteru zobowiązania pozwanego.

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy jako bezzasadną i zbyt daleko posuniętą, należy ocenić obronę pozwanego przez odwołanie się do zarzutu nadużycia prawa podmiotowego przez powoda (art. 5 k.c.). Zarzut nadużycia prawa podmiotowego w stosunkach pomiędzy profesjonalnymi uczestnikami życia gospodarczego powinien dotyczyć tylko sytuacji wyjątkowej, wtedy gdy nadużycie jest ewidentne, przykładowo gdy gwarancja stała się narzędziem uzyskania nienależnych korzyści, gdy jej wykorzystanie jest wynikiem zмовы osób zainteresowanych albo gdy brak stosunku podstawowego, którego zabezpieczenie stanowiło cel gwarancji (zob. uchwałę Sądu Najwyższego Izba Cywilna z dnia 28 kwietnia 1995 roku, sygn. akt III CZP 166/94, OSNC rok 1995, nr 10, poz. 135). Mając na uwadze zebrane w sprawie dowody, Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, że do takiego nadużycia w przedmiotowej sprawie nie doszło. Sąd Okręgowy zasadnie zwrócił uwagę, że powód uwzględnił pierwszy wniosek wykonawcy o przesunięcie daty zawarcia umowy, wyznaczając datę przedłożenia harmonogramu na dzień 19 lipca 2013 roku godzina 14.00 i że nie znalazł on później podstaw do dalszego odroczenia terminu, skoro wykonawca od dnia 2 lipca 2013 roku miał czas, aby dopełnić niezbędnych formalności celem podpisania umowy. Zatem – wbrew temu, co twierdzi skarżący – powód nie zwrócił się do pozwanego niezwłocznie o wypłacenie sumy gwarancyjnej. W przypadku jednak, gdyby nawet powód nie zaakceptował pierwszego wniosku o przesunięcie terminu zawarcia umowy i od razu wystąpił o wypłatę sumy gwarancyjnej, także nie oznaczałoby to nadużycia prawa, skoro warunki skorzystania z gwarancji udzielonej przez pozwanego zostały w niej wyraźnie przewidziane. Gwarancja przewidywała wypłatę świadczenia w przypadku, w którym wykonawca odmówił podpisania umowy i w przypadku w którym wykonawca nie wniósł należytego zabezpieczenia. Skoro zatem warunki przewidziane w umowie ziściły się, to żądanie powoda skierowane do pozwanego było w pełni uzasadnione.

W tym stanie rzeczy, uznając apelację za bezzasadną, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie I wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono jak w punkcie II wyroku na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z § 6 pkt 7 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 roku poz. 490).